

**Володимир Ярославович Галицький –
до портрету останнього галицького князя з роду Ростиславичів. ©**

Особа останнього князя Володимира Ярославовича Галицького з династії Ростиславичів постає, як політична фігура з часу, коли його батько могутній і шановний в Європі князь Галицької держави, що у межах Сяно-Дністровсько-Дунайського басейнів рік, що і "підпер гори Угорські своїми залізними полками", князь Ярослав Володимирович "Осмомисл" передав в управління йому стародавнє галицьке місто Звенигород, а в 1187 році центр Великої-Білої Хорватії, стародавню галицьку столицю місто Перемишль.

Внаслідок боярського перевороту в 1187 році княжич Володимир сів на столі отця свого Ярослава, тому, що бояри галицькі "переступили хрестоцілування" й вигнали законного володаря князя галицького Олега, молодшого сина Ярослава Осмомисла, якому цей великий і розумний князь передав в князювання Галичину. Та не минуло і року, наголошує літописець, то тіж галицькі бояри за розпутство і п'янство, вигнали з Галича і "законного наступника по батьку і матері" князя Володимира Ярославовча.

Руський літопис так зображує нам ці події: "Коли Володимир Ярославович княжив у Галицькій землі, то любив він пити багато, а думи не любив з мужами своїми. І взяв він був ще раніш у попа жону і зробив собі жоною і родилися в неї два сини Василько та Володимир-Іван. І князь Роман Мстиславович сватався з ним і оддав дочку свою Федору за сина його за старшого Василька. Та ось довідався князь Роман, що мужі галицькі не добре живуть із князем своїм, про його насильство, тому, що уподобавши де жону свою або чю дочку, він брав її насильно – то слав Роман послів без опасу до мужів галицьких підбиваючи їх на князя свого, щоб вони його вигнали із отчини його, а самого б прийняли на княжіння. Ото ж мужі галицькі прийнявши раду Романову, зібравши війська свої і присягнувши хрестом повстали на князя свого. Але не сміли вони його схопити, ні вбити, тому, що не всі були на думі тій, бо вони боялися приятелів Володимирових і так надумавши послали до князя свого: "Княже! Ми не на тебе повстали есьмо. Але ми не хочемо кланятись попаді, але аби їм якось прогнати його, то цим вони йому пригрозили. Він же убоявшись і взявши золота і срібла багато і жону свою попаді взявши і синів обох з дружиною в Угри до короля Бели. Галичани ж Романівну одняли у Володимира, послали по Романа. Роман тоді оддав братові Всеволоду город Володимир на зовсім і хреста йому цілував: "Більше вже мені Володимир без потреби". І в'їхав князь Роман в Галич і сів у Галичі князюючи. І прийшов князь Володимир до короля Бели, а король узяв князя Володимира і з усіма своїми військами рушив до Галича. А коли почув князь Роман, що король Бела III за горою, то він побіг не маючи змоги супроти нього. Ото ж забравши весь пожиток Володимирів він із Галичанами втік із Галича у Володимир. Король же Белла в'їхав в Галич але не посадив у нім князя

Володимира, а дав увесь уряд галичанам і посадив у ньому сина свого королевича Андрія, а князя Володимира він взяв із собою назад в угри силоміць, відняв добиток і посадив його в башту із жоною його. Король Бела ото ж великий гріх учинив. Він хреста цілував князю Володимиру, але бог ізбавив його Володимира од такої біди”[1].

Аналізуючи це літописне свідчення історик М. Костомаров наголошував, що по вокняжінні в Галичі князь Володимир Ярославович швидко піддався суду галицького віча за свою нікчемну поведінку. Він був п’яницею, гвалтівником жінок, нікчемним політичним і державним діячем, про що говорить, що не “бажав навіть думати з боярами про державні справи”[2].

Історик М.Грушевський називав князя Володимира “непорядним сім’янином”, все це наголошував історик М.Грушевський: ”привело до вигнання його громадськістю з Галича і втратою дідівського і батьківського трону”[3].

Історик І.Крип’якевич вважав: “що князь Володимир Ярославович був нікчемним князем, не радився з галицькою думою, вів розгульне життя, за що й бу вигнаний з Галичини галицьким боярством”[4].

Угорський король Белла III, наголошував історик В.Грабовецький: ”побачивши безпутство князя Володимира і нелюбов до нього його галицького боярства та народу посадив його в тюрму, а свого сина Андрія на галицький трон, якого проголосив галицьким королем і наголосив, що утворює Галицьке Королівство. З цього часу, а тобто з 1188 року, наголошував історик В.Грабовецький, в угорських та європейських джерелах Галичина постає, як Галицьке Королівство”[5].

Як бачимо князь Володимир був дійсно непридатним до державних справ і практично за один рік свого правління розгубив той всю галицьку скарбницю, весь авторитет Галицької держави, який його батько галицький князь Ярослав Володимирович “Осмомисл” збирав на протязі всього свого життя.

Однак Галичина бажала бути могутньою державою з власним могутнім і авторитетним володарем, тому галицькі бояри прийняли на правління королевича Андрія і рішення реорганізувати його в європейське королівство. Спочатку політика королевича(короля галицького?) Андрія була дуже виважена. Королевич Андрій, як наголошують дослідники не ганьбив галицьких національних святинь, не посягав на галицьку державну систему, культуру візантійську християнську релігію, економічне і приватне життя галичан. Однак все це було спочатку. Королевич Андрій коли укріпився в Галичі, то розпочав ще більший терор ніж на то був здатен князь Володимир. Літопис з цього приводу наголошує: ”коли Володимира вигнали з Галича, то галичани стали вельми тужити і багато каялися, що прогнали князя свого”[6].

Як бачимо за свою політичну легковажність галичани були жорстоко покарані. Розбещеність князя Володимира була домашньою проблемою, угорське панування завершилося насиллям не тільки над галицьким народом, але й над галицькими боярами. Літопис так подає ці події: ”Угри стали насильство чинити

у всьому і в мужів галицьких відбирати жінок і дочок на постелі до себе і в божницях та хатах почали коней ставити і багато іншого насильства діяти”.

Із джерел бачимо, що угорці гнобили галичан і цим викликали велике незадоволення. Джерела наголошують, що оточення королевича Андрія зловживало своїм становищем, що підірвало довіру до королевича і привело до повстання в Галичі. В цей же час “безнадійний” спадковий володар Володимир Ярославович з попадею та двома синами сидів в угорській тюрмі-башті. Угорський король Бела III, оскільки переступив хрестоцілування галицькому князю Володимирі, не збирався йти з ним на компроміс. По планах угорського короля князь Володимир повинен був сидіти в башті до кінця життя. В цей же час, щоб укріпитися в Галичині він вів переговори з київським князем Святославом Всеволодовичем, який не відстоював повернення в Галичину князя Володимира, а сам бажав заволодіти Галичем. Та доля була прихильна для князя Володимира галицького, як наголошує літописець: ”Того ж року втік князь Володимир Ярославович із угрів із вежі кам’яної. Бо тут тримав його король Бела з попадею і з двома дітьми Васильком та Володимиром. Йому бо поставили були шатро на вежі і він порізавши шатро звив собі канат і спустився звідти додолу. А із сторожів двоє до нього були приязні, які й довели його до землі Німецької, до цесаря німецького Фрідріха Барбаросси. Цесар же довідавшись, що він є сестрич великому князю Всеволоду Юр’євичу суздальському прийняв його з приязню із великою честю і приставив до нього мужа свого, послав його до князя Казимира Справедливого в Ляхи, велячи йому добути для князя Володимира Галич. Бо він князь Володимир по свідомій волі згодився давати цесареві по дві тисячі гривень срібла в рік. Князь Казимир тоді приставив до нього мужа свого Миколая, послав його в Галич. І галицькі мужі зустріли його з радістю великою, князя свого і діда, а королевича Андрія прогнали геть із землі своєї. І Володимир сів на столі діда свого і отця на спасів день (6 серпня 1189 р). І послав він послів до князя Всеволода Юр’євича, до вуй свого в Суздаль посла, благаючи його: “Отче господине! Удержи Галич за мною, а я божий і твій є з усім Галичем і в твоїй волі єсьмь я завше. Всеволод же суздальський прислав послів до всіх князів і до короля Белли і до ляхів і водив їх до хреста щодо свого сестрича, що вони ніколи не старатимуться відібрати від нього Галича. Князь Володимир отож утвердився в Галичі і відтоді не було на нього походів, ані кого”[6].

Як бачимо, галицьке боярство у долі князя Володимира Ярославовича зіграло не останню політичну гру. Хоча у своїй долі “безнадійний” князь Володимир здебільшого винен сам, оскільки його поведінка як для володаря, не відповідала тогочасній нормі феодальної моралі та культури. Тай чи можна звинувачувати в “безталанності” князя Володимира, оскільки він не готувався в володарі Галичини, йому відводилася в Галицькій державі Ярославом Осмомислом другорядна роль в 1171 році, він князь Звенигородський, а в 1187 князь Перемишльський. Незрозуміле правління князя Володимира Ярославовича

заставляє нас ще раз проаналізувати його як особу та князя по сукупності всіх наявних історичних джерелах.

Вперше Руський літопис подає нам свідчення про княжича Володимира Ярославовича під 1167 роком. Літопис Руський наголошує: "У тім же році взяв Ярослав Володимирович, галицький князь за сина свого за Володимира дочку Святослава Всеволодовича, Болеславу[8].

Під 1173 роком зафіксував від'їзд княжича Володимира разом з мамою в Польщу: "Від'їхала княгиня Ольга з сином Володимиром до Польщі". В подальшому княжич Володимир вирішує за спиною галицького князя Ярослава Осмомисла долю міста Бужська, за що був вигнаний князем Ярославом галицьким з Галича.

В 1187 році княжича Володимира ведуть до хреста і він клянеться, що не "буде шукати під братом Галича". В цей же час князь Володимир був зобов'язаний запрошенням на галицький престол боярам і за це повинен бути перед ними слухняним володарем. В цьому ж році за допомогою бояр князь Володимир Перемишльський виганяє Олега Ярославовича з Галича.

В 1188 році ми дізнаємося, що він живе з попадею від якої у нього є двоє дорослих синів, один із яких Василій одружений з дочкою волинського князя Романа, княжною Федорою. Однак в цей же час бояри виганяють його з Галича, там утверджується інтригуючий проти нього "тесть", волинський князь Роман. Однак і він змушений втікати, оскільки угорський король Белла III виганяє його, однак теж "переступає хрестоцілування галицькому князю Володимиру" і ув'язнює його і садить на галицькому престолі свого сина королевича Андрія і проголошує про утворення Галицького Королівства. В цей же час угри і галичани відбивають у князя Романа всі зайняті ним галицькі міста. Однак самовладне правління королевича Андрія та угрів в Галичі почало лякати галичан і вони послали послів до сина Івана Росиславовича Берладника, князя Ростислава запрошуючи його князувати в Галичині. Князь Ростислав з дружиною вступив в Галичину і взяв два міста. Опісля він пішов на Галич. Тут виявилось, що мужі галицькі не всі були єдиної думки. Одні були за королевича, а інші за князя Ростислава, літописець пояснює це тим, що їх братове і синове всі були у короля, то ці кріпко трималися за королевича Андрія. Угорський король Бела III взнавши про прибуття князя Ростислава Берладника прислав сину Андрію в Галич велике угорське військо. Населення перелякалось великого угорського війська і тому вороже зустріло князя Ростислава під стінами Галича в якого була невелика дружина. Князя Ростислава це застало зненацька. Галицькі полки і угорці розбили князя Ростислава, а його самого тяжко раненого принесли в Галич. Угри, як засвідчує літописець: "прикладували до його ран отруйне зілля від чого він помер. Похоронили його в Галичі".

Через рік скитання по Європі у 1188 році за допомогою імператора Фрідріха Барбаросси князь Володимир Ярославович утверджується знову в Галичі в якому править 10 років, тобто до кінця свого життя до 1199 року[9].

Залишається нез'ясованою доля синів князя Володимира Василька та Володимира від попаді. Відомо, що княжич Василій був одружений на Федорі, дочці волинського князя Романа, однак чому він не продовжив династію галицьких князів Ростиславовичів джерела не розповідають ???.

Зі смертю “ безнадійного “ Володимира Ярославовича закінчується правління Ростиславовичів на теренах сформованої ними єдиної Галицької держави.

Однак сама Галицька держава не занепадає вона продовжує функціонувати єдиним політичним організмом, однак нею правлять інші енергійні сусідні володарі, як західні так і східні, що є метою нашого подальшого дослідження...

Список джерел та використаної літератури:

1. Руський літопис. - К., 1989. - С.230-231.
2. М. Костомаров. Історія України в живописах визначніших її діячів. – Львів, 1919. - С.128.
3. М. Грушевський. Ілюстрована історія України. - Київ - Відень, 1918. - С.111.
4. І. П. Крип'якевич. Галицько-Волинське князівство. - К., 1984. - С.79.
5. В. Грабовецький. Нарис історії Галича. - Галич, 1997. - С.97.
6. Руський літопис. - К. 1989. - С.230-231.
7. Руський літопис. - К., 1989. - С.230-231.
8. Руський літопис. - К., 1989. - С.287.
9. В. Грабовецький. Нарис історії Галича. - Галич, 1997. - С.97.

Віктор Ідзьо - доктор історичних наук, професор, академік –
директор Інституту Східної Європи,
завідувач Кафедрою українознавства(**Львів**).
12.05.2020р.